

razsoditi, ali je nemara učenec zlorabil pridobljeno znanje ali pa je vendar učitelj kriv tega, da ni predvidel, kako je zloraba vpisana v sam dispozitiv pogodbe, smo seveda v zagati. Če hočemo danes soditi, ali so znanstvena odkritja in postopki zlorabljeni na ravni aplikacije ali pa je znanost, ki bi kaj takega lahko predvidela vnaprej, za zlorabo soodgovorna, se znajdemo v podobnih zagatah. Primer iz sofistične tradicije hkrati nakazuje tudi druge vidike znanstvene etike, ki so povezani z odnosi med samimi znanstveniki. Kot je že skoraj nasploh znano, le-te bolj kot racionalnost, ki je temeljna poteza in podlaga »notranjih« pravil same znanstvene dejavnosti, označujejo ostro rivalstvo, velike in majhne intrige, zlorabe moči v znanstveniških hierarhijah, »kraja idej« in podobno. V vprašanja o tem, zakaj je tako, se tu ne moremo spuščati, saj bi nas tako spraševanje odpeljalo stran od naše osnovne teme. Antični vzorec nam nemara predvsem pomaga opredeliti problem paradoksne strukturiranosti etičnih vidikov proizvodnje in posredovanja znanja, ne pomaga pa nam artikulirati rešitve problema. Ob širšem premisleku bi se najverjetneje izkazalo, da neke končne in za vse zadovoljive rešitve ni. V zagati smo torej tudi dandanašnji, ko govorimo o etiki znanosti, čeprav o tem namreč ni nič manj – kvečjemu še veliko več – razmišljanj in pobud, kot jih je bilo nekoč. Toda videti je, da je vsaj za zdaj glede tega veliko več odprtih vprašanj kot odgovorov. Če nam primer iz stare Grčije ponazarja, da je problem etike v družbenih odnosih, ki vključujejo znanost kot dejavnik, pač neizbežen, si lahko mislimo, kako je s tem v mnogo poznejšem kontekstu, ko je znanost postala osrednje področje med gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi. A pojdimo po vrsti!

Med filozofskimi vedami ima etika glede na druge filozofske discipline svoje mesto kot nauk o dobrem, kar v kantovskem pogledu pomeni nauk o praktičnem delovanju. Zlasti po meščanski družbeni in kulturni revoluciji se je okrepil ta kantovski vidik univerzalnosti etike kot vede, ki naj bi usmerjala ravnanja ljudi v praksi, kar tudi podpira v tem času »iznajdena« avtonomija subjekta. Na njej zasnovana Kantova etika se zdi kot dosežek, ki ga ni mogoče več preseči ali bistveno razširiti; lahko ga nekoliko različno razlagamo in »uporabljamo«, a očitno je, da bi neka povsem nova etika terjala tudi povsem novo konstrukcijo družbe, ki bi temeljila na drugem obrazcu kot meščanski avtonomni subjekt.³ Prakse na različnih področjih znanosti zadevajo na etična vprašanja zlasti z vidika dilem v zvezi s posledicami znanstvene dejavnosti, torej z vi-

³ Kot vemo, je socializem pomenil poskus v tako smer in za zdaj ta poskus velja teoretsko in še bolj praktično za neuspešnega.